

Sámedigge

Sámediggi Sámedigge Saemiedigkie Sametinget

2024

Valáštallanpolitihkalaš strategijja
Mássjkopolitijkaš strategiddja
Idráhttápolitijkaš strategijja
Spájtadallampolitijkan strategijja
Gaarsjepolitiske strategije
Idrottspolitisk strategi

Antagen av Sametinget	Hälso- äldre och idrottsnämnd 2023-09-26—27, 2024-10-01 Styrelse 2023-xx-xx, Plenum 2024-xx-xx
Diarienummer	2019-825
Ansvarig	Hälso- äldre och idrottsnämnd
Utarbetat av	Sametinget
Dokumenttyp	Strategi
Gäller	Tillsvidare

Omslagsbild: mostphotos.com

© Sametinget 2024

Innehåll

Inledning.....	5
Historisk tillbakablick.....	6
Värdegrund.....	7
Vision	8
Övergripande målsättning.....	8
Sametingets roll och ansvar	10

"...davvenuorta guovlluin ášset čuoigisápmelaččat, álbmotsoarta, mii lea hárrjána geavahit áibbas iežaslágán jálasiid. Ja daiguin dát meahcebiudit máhttet goargrut ceggosamos bávtiid ge ala. Ii okta ge várrečohkka ceaggá nu allagassii almmi vuostá, ahte sii eai áiggi ja dili miel beasaše dan ala, dasgo sii máhttet lihkadit oalle lášmadit... Sii leat čeahpit giehtadallat vearjjuid eaige geatge eará olbmot máhte nu bures báhčit dávvggiin... Goavrrres sábehiiguin sii johtet lášmadit muohtadieváid mielde. Finnit leat hárrjána čuoigat nu johtilit go háliidit, nu ahte daddjojuvvo ahte sii sáhttet leat dasttán ja de fas fáhkka guhkkín eret... Sii leat seamma lášmadat čuoigat ja sojahit rupmašeset..."

Saxo Grammaticus, sullii jagi 1200, girjii: Doložat¹, 1986, dán hámis, girjii: Olmmoš servodagas², 1991.

"...nuorttaguovlon tjuojgesáme árru, almasjtjárdda gudi li ietjas fievrorrustajt ássam. Daj li bivdde tjäggásamos bávtij milta goarjnum. Ij aktak várretjähkká l náv allak alme vuossti vaj e buvte dähku goarjnot gá ájggu, sij li gal oalle masjuga...Sij li tjihepe värjoj ja ij aktak máhte juovsajn náv buoragit jur degu sij vuohtjet ....Goavres sabegij masjukugijt buoldaj milta tjuojggi. Sáme li hárrjánam náv ruvva gá sihti tjuojggat ávtá bájkes ja háhkkat li málggadij jávsádam ....Sij sámmilahkáj masjugijt tjuojggi gá rumbahav guggniidi....."

Saxo Grammaticus, jahke 1200 birrusin, girjes: Dolotjat, 1986, sihtáta milta: Olmmoš servodagas 1991.

"...nuarra dáfojn urru tjuajjajsáme, álbmuk mij lá lierram ietjase jáhtemriejdov adnet. Bivdára máhtti dajgum guohtsat práremus báktij nala. Ij akktak várre náv allagit tsäggáne alme vuásste ahte sija ie biesa bajás ájge mehti ja buorak muddon, danen gu sija máhtti ábá massjkelit sjoahtjat... Tjihepe lá vierjojt adnet ja ie akktak iehtjáda máhte juoksajn dájjvet náv buoragit gu sija... Gusjmas sabegij juhti massjkelit bijjudagajt muahttaga naldne. Finne lá vñijdam tjuajjgat náv spájta mav sihti, háláduvva sija máhtti jur dánne árrot ja dá háhkkat málldadin... Sija tjujggi sámmi massjkelit gu sájádi ietjase gardojt..."

Saxo Grammaticus, jáben 1200 bájken, girjest: Doložat, 1986, dán hámen: Olmmoš servodagas, 1991.

---

¹ Aikio, Samuli (1986) *Doložat*, Kristiansand.

² Utsi Gaup, Elisabeth (1991) *Olmmoš servodagas*, Johkamohkki: Sámeskuvlastivra.

*"... nuarttadáhuuojne tjuaggijesámieh urrah, álbmage juhka leä liärrame hárbmade
jiätjáláhkásadtje jühttiemeriäđuov adniet. Dajgüjme meähttsiebivodárah máhtth prádiemus báktij
nelle guerret. Ij akttak tsiägguo várrie gávdnah mij náv jüllagine tseäggáne elmij vuesste, vaj eäh
ájgien jah sjehties mudduon mehte biäsah dan nelle, dan dehte guh ábba másjkagikta svahttjat
máhtth... Tjehpieh leäh viärjuojde bruovkat jah jiätjággh eäh máhtieh geälddieje juoksijne náv
stádan vuöhtjtiet guh sïjjah, jühtte hárbmade skihttah leäh... Stihttjuos triävogágüjme másjkagikta
jühtth tjüvvielgij muahttagan naldnie. Finnah leä hárrjánamme huv njualvuot guh sïjtth,
jahttietuvvame jühttie sïjjiesne máhtth jah dasstán die leäh meälggadisne... Triävogágüjme jühtth
aktta másjkagikta guh jïttjase bulluv säjjateäh..."*

Saxo Grammaticus, jábien 1200 bijrra, girjeste: Doložat, 1986, dan
hámién mehte girjiesne: Olmmoš servodagas, 1991.

*"... dejnie noerhte dajvine almetjh árroeh mah gohtjesuvvoh skridfinnar-tjoejkijesaemieh, almetjh
gïeh jïtsh vuekiej mietie fielestin, treavkajgüjmie. Vijrijh tjoejkin jïh maehtieh tjævtedh praaremes
baektide. Ij naakenh baektieh naan æjkien dan jolle jïh gæssie nemhtie sjehtieh bæjjese jaksin, juktie
dah dan sojjehtje ... Dah Leah væjkeles vijrijh jïh eah gïeh gænnah maehtieh davhkesem nuhtjedh dan
buerie guktie dah. ... Löövles treavkajgüjmie fehtieh lopmes guevtelem tjuejkieh. Finn
haarjanamme tjoejkedh dan varke guktie sïjhtieh, jeahteme maehtieh demhkiehtidh jïh dastegh
guhkene maajesne ... Seamma skæjlieslaakan tjuejkieh guktie bollem sojjehtieh ..."*

Saxo Grammaticus, medtie 1200 jaepine, gærjeste: Doložat, 1986,
boelhkeste: Olmmoš servodagas, 1991.

*"...i de nordliga områdena bor skidfinnarna, ett folkslag som har lärt sig att använda ett eget
fortskaffningsmedel. Med dessa kan viltjägarna klättra upp på de brantaste klipporna. Inget berg
sträcker sig så högt mot skyarna att de ej tids nog och vid rätt tillfälle tog sig upp, för de kan
verkligen röra sig smidigt... De är duktiga på att använda vapen och inga andra kan handha en
pilbåge med sådan träffsäkerhet som de... Med otympliga skidor far de smidigt fram över snöklädda
höjder. Finnerna är vana att åka skidor så fort som de vill, det är sagt att de kan vara tillstädes och
plötsligt är de långt borta... De tar sig fram på skidor lika graciöst som de böjer sina lekamen..."*

Saxo Grammaticus, cirka år 1200, ur boken: Doložat, 1986,
enligt citat: Olmmoš servodagas, 1991.

Inledning

Historiskt har fysisk aktivitet varit en naturlig del av samisk kultur. Det ingick i livsmönstret och var en förutsättning för överlevnad. Samisk idrott är i grunden en företeelse som bygger på det vardagliga livet. Många av de samiska idrottsgrenarna har en direkt eller indirekt koppling till det traditionella livsmönstret. Men tiden har förändrat livsvillkor och livsmönster och idag är ofta fysisk aktivitet något som sker genom utövande av idrottsaktiviteter.

Historiskt sett fanns det många idrottsliga bragdmän och kvinnor som var samer, framför allt inom längdskidåkning och alpint.³ Under senare tid finns namnkunniga inom bland annat lagsporter som ishockey och fotboll samt olika sporter som utövas individuellt.

Det samiska idrottsutövandet är viktigt för det samiska folket, både ur hälsosynpunkt, socialt men också kulturellt. Idrotten har i alla tider haft stor social betydelse. Alla åldrar har deltagit vilket har gjort att samhörighetskänslan stärkts mellan generationerna. Varje år arrangeras genom samiska idrottsorganisationer samemästerskap och andra idrottsevenemang.

Utgångspunkten för denna strategi är att stärka de samiska idrottsorganisationerna för att säkerställa att fysiska, kulturella och hälsofrämjande aktiviteter för barn, ungdomar och vuxna anordnas inom Sápmi. Samisk idrottsverksamhet är en viktig identitetsfaktor och bidrar till att skapa god hälsa och gemenskap i det samiska samhället.

---

³ Sametinget: <https://samer.se/1170>

Historisk tillbakablick

Skidan har av antikens författare ansetts förbunden med samisk kultur, ett typiskt samiskt kulturelement. Prokopius 550 e. Kr. skriver om de okända folken längst uppe i norr, ”i Thule”, som han omtalar han bland annat *skrihiphinoi*, det vill säga ”skidfinnar” som med dagens ordval skulle vara skidsamer.⁴

Den första stora skidtävlingen hölls år 1884 kring Kvikkjokk och Jokkmokk. Tävlingen hade en sträcka på 220 kilometer. Tävlingen anordnades av polarforskare Nordenskiöld för att bevisa att hans berättelse om Pavva Lars Tuordas och Anders Rassas bedrift, att på skidor avverka 460 kilometer på 57 timmar under hans expedition på Grönland, var sann. Vinnare av tävlingen blev Pavva Lars Tuorda.⁵

Vintern 1948 hölls det första samiska vintermästerskapet i Jokkmokk, arrangerat av dåvarande Samernas Folkhögskola. I samband med den första tävlingen bildades *Samernas skidförbund*. Tävlingarna fick under 1950-talet en tydlig form för hur de skulle genomföras av sameföreningarna och under 50-talet genomfördes tävlingar på olika platser i Sápmi. 1971 beslutades att förbundet skulle byta namn till *Samernas idrottsförbund* för att kunna bredda verksamheten till andra idrottsgrenar. 1977 anordnades det första samiska sommarmästerskapet i Ankarede. Förutom individuell lassokastning testades även stafett med tremannalag i löpning och lassokastning.

Under senare delen av 70-talet föddes tanken på nordiska samemästerskap efter att samer från Norge framgångsrikt deltagit utom tävlan. 1979 tillsattes en interimsstyrelse som fick i uppdrag att arbeta fram en modell för ett samlat samiskt idrottsförbund. Året därpå bildades *Sámiid Valáštallan Lihttu/ Samernas idrottsförbund*. Den samnordiska verksamheten har därefter utvecklats till att gälla både vinter- och sommaridrotter.

På svensk sida var man tidigt igång med en samisk fotbollsturnering som med åren blev en populär folkfest. Pingstcupen i Jokkmokk startade 1968 och hade sin storhetstid under 90-talet med uppemot 20 deltagande lag. Turneringen pågick oavbrutet fram till 2006 då arrangörerna tvingades göra uppehåll på grund av för få anmälningar. Det hängde också samman med att pingsthelgen blev vanlig helg från och med 2006.

Fotbollen var först med ett samiskt landslag. Premiärmatchen spelades 1985 mot Åland i Mariehamn.⁶ 2003 bildades ett eget samiskt fotbollsförbund, *Sami Spabbatjjeiktjam Lihttu*, ett samiskt fotbollsförbund utan landsgränser i Sápmi. *FA Sápmi* som bildades 2014 är med i *Confederation of Independent Football Associations* (Conifa) och deltar med både herr- och damlag i europa- och världsmästerskap.

---

⁴ Fjällström, Phebe (1986), *Samernas samhälle i tradition och nutid*, 2:a upplagan, Värnamo.

⁵ Utsi Gaup, Elisabeth (1991) *Olmmoš servodagas*, Johkamohkki: Sámeskuvlastivra

⁶ <https://samer.se/1170>

Värdegrund

Vi är samer och vi vill vara samer, utan att därför vara varken mer eller mindre än andra folk i världen. Vi är ett folk med eget bosättningsområde, ett eget språk och en egen kultur- och samhällsstruktur. Vi har under historiens lopp funnit vår bärning och levat i Sápmi, och vi äger en kultur som vi vill skall utvecklas och leva vidare.

Sámiid VII konfereansa/Samerådets sjunde konferens 11-14/8 1971,
Váhčiris / i Gällivare

Samisk idrott innebär verksamheter som främjar jämlikhet, jämställdhet, demokrati, öppenhet och samverkan. Sametinget vill att all samisk idrott ska bidra till att främja allas lika rättigheter och möjligheter oavsett kön, könsöverskridande identitet eller uttryck, funktionsförmågor, tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, sexuell läggning eller ålder. I det samiska perspektivet på jämlikhet ingår även erkännandet av urfolksrättigheter. Detta perspektiv är en viktig del i Sametingets arbete med jämlikhetsfrågor.

Samer som urfolk har rätt till självbestämmande och med stöd av denna rätt ska Sametinget bidra till utveckling av och stöd till samisk idrott.

Sametinget förespråkar att samisk idrott tydligt tar avstånd från doping och droger. Det är viktigt att samisk idrott är sund och främjar samisk folkhälsa.

Sametinget ser vikten av att idrottsutövning sker i samiska sammanhang, det bidrar till en gemenskap över nationsgränser. För barn och unga skapar det tillfällen att få vara i majoritet, vilket stärker barns identitet och välbefinnande. Idrott bidrar till välmående och en sund livsstil.

Vision

Sametinget avsätter resurser för samisk idrott vilket bidrar till att samisk idrott utvecklas och stärks kulturellt, ekonomiskt och socialt.

- *Samisk idrott bidrar med arenor som stärker samisk identitet och synliggör samiska språken och samisk kultur.*
- *Samisk idrott bidrar med gemenskap och fostran till god samisk folkhälsa.*

Sametinget har stärkt de traditionella samiska idrotterna inom Sápmi.

Övergripande målsättning

Starka, självständiga samiska idrottsorganisationer genom förutsägbar finansiering, för kända och framtida idrottsgrenar som utövas av samer.

Uppmärksammande av samiska idrottsutövare.

Utvecklad samisk idrott ur ett urfolksperspektiv, traditionella och utövade idrottsaktiviteter för samiska arenor och urfolksarenor.

- MÅL 1:** Starka samiska idrottsorganisationer som anordnar aktiviteter, som skapar arenor där samisk tillhörighet, samisk bakgrund, samisk kultur, samiska språk ingår som naturlig del i idrottandet, som bidrar till ökad fysisk aktivitet hos den samiska befolkningen, som bidrar med särskilda satsningar för barn och ungdomar.
- MÅL 2:** Upprätthålla och vidareutveckla de säregna samiska idrottsaktiviteterna som är en del av samisk kultur.
- MÅL 3:** Stärkt samiskt deltagande inom idrott på nationella, internationella arenor och i urfolkssammanhang.
- MÅL 4:** Stärkt samisk gemenskap inom idrott i Sápmi (Finland, Norge, Sverige och Ryssland).

MÅL 5: Ökat erkännande av samiska idrottsprestationer som ger samiska barn och ungdomar goda förebilder i sitt idrottande.

Sametinget bejakar idrottens självständighet och anser att idrottsrörelsen och dess organisationer själva ska besluta över sin verksamhet. Sametinget ska bidra med att säkra resurser till idrottsförbunden. Detta för att samisk allmänhet ska ha möjlighet att delta på gemensamma aktiviteter som bidrar till rörelse och välmående.

Sametinget ska ta ansvar för att samiska traditionella idrottsaktiviteter skyddas, utvecklas och bibehålls för kommande generationer. Det ska möjliggöras för samer att lära sig traditionella idrottsaktiviteter och att i gemenskap utöva dessa idrottsaktiviteter, för barn och unga exempelvis genom skolundervisning.

Sametinget ska bidra med resurser för samiskt deltagande på internationella arenor och i urfolkssammanhang.

Sametinget ser vikten av att samisk idrott bidrar till gemenskap över nationsgränser.

Sametingets roll och ansvar

Utgångspunkten är att idrotten och dess utövare själva ska besluta över sig själva och sin verksamhet.

Sametingets roll är att arbeta för att säkra finansiering för idrottsförbunden. Idrottsförbunden ska i framtiden kunna satsa på förbundens utveckling utifrån de egna behoven och förutsättningarna. De samiska idrottsförbunden får i sin verksamhet ansvar för att följa upp den utveckling som sker inom samisk idrott.

Sametinget ska ta ansvar för att definiera samisk idrott ur ett traditionellt urfolksperspektiv. När arbetet med att definiera samisk idrott har skett, ska Sametinget arbeta för att säkerställa resurser till traditionella samiska idrottsaktiviteter och idrottsarenor.

Sametinget ska ta ansvar för att samisk idrott synliggörs i Sametingets verksamhet och prioriteringar. Samerna ska som urfolk ha rätt att utforma och utveckla sitt eget kultur- och samhällsliv.

Sametinget ska följa upp samisk idrott så att resultat, behov och målsättningar är kända.

Sametinget ska stödja samiska idrottsförbund i deras arbete. Hälso-, äldre- och idrottsnämnden ska kontinuerligt följa upp strategin och vid behov revidera den innehållsmässigt. Strategin ska lyftas upp under varje ny mandatperiod till plenum för beslut.